

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

2

„РАДЯНСЬКА ШКОЛА“
1952

ЗМІСТ

	Стор.
<i>І. В. ЧУВАШЕВ</i> — Боротьба російської революційної соціал-демократії за су- спільне дошкільне виховання	3
<i>М. К. ШЕЙКО</i> — Значення рухливих ігор у вихованні дошкільника	15
<i>Л. І. КРАСНОГОРСЬКА</i> — За плановість і систематичність в роботі з батьками	19

З ДОСВІДУ

<i>Е. С. ПОДОЩЕК, М. Д. ІВАШИНІНА</i> — Виховання культурно-гігієнічних на- вичок у дітей	24
<i>К. В. ДІЄВСЬКА</i> — Виховання у дітей інтересу та любові до природи	31

В БРАТНІХ РЕСПУБЛІКАХ

<i>Н. КАРЧАУЛІ</i> — Науково-дослідна робота з дошкільного виховання в Грузії	36
---	----

В КРАЇНАХ НАРОДНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

<i>В. ЄРЕМЕНКО</i> — Дошкільне виховання в країнах народної демократії	39
--	----

Розлилися води (весняний хоровод) — Обр. Рождественського	44
Ой, минула вже зима (веснянка)	47

Редакційна колегія

*М. Ф. Даденков, О. Ф. Єгорова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева,
Ю. Ф. Петраківська, Є. К. Сухенко, П. С. Ходченко, П. Р. Чамата,
Т. І. Цвєлих (головний редактор).*

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на українском языке).

Тех. редактор *О. О. Чала.*

Коректор *С. А. Тіктіна.*

Адреса редакції: Київ, Ново-Павлівська, 2. Тел. 5-78-34.

БФ 01408. Замовлення 982. Тираж 15.000. Друк. арк. 3. Обл. видавн. арк. 5.
Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 20/III 1952 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

Значення рухливих ігор у вихованні дошкільника

М. К. ШЕЙКО,

кандидат педагогічних наук

У Радянському Союзі в системі комуністичного виховання рухлива гра є могутнім фактором зміцнення організму дитини дошкільного віку, одним із найкращих засобів формування особистості дитини — майбутнього діяча комуністичного суспільства.

В цікавих рухливих іграх, добре організованих і правильно керованих дорослими, дитина всебічно розвивається, збагачується і удосконалюється її досвід, поширюється коло уявлень, знання про оточуюче життя: дитина навчається свідомо керувати собою, координувати свої рухи.

Гра в житті дитини, — писав А. С. Макаренко в своїх лекціях батькам «Про виховання дітей в сім'ї», — має те саме значення, яке у дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина в грі, така вона буде і в роботі, коли виросте¹.

В рухливих іграх здійснюються завдання комуністичного виховання дитини дошкільного віку: виховуються комуністичні погляди, радянський патріотизм, моральні якості.

В іграх дитина з любов'ю і охотою зображає взятую на себе роль піонера, моряка, колгоспника, пожежника, солдата. Вона хоче бути сміливою, спритною, як льотчик, сильною, стрункою, як фізкультурник, уважною, як шофер і т. ін.

В рухливих іграх, що відображають оточуючу дітей соціалістичну дійсність, виховується у дитини любов до Леніна, до друга дітей — великого Сталіна, до соціалістичної Батьківщини, героїчної Радянської Армії, кращих людей нашої країни. Дитина намагається їм наслідувати в своїй поведінці, бути правдивою, чесною, дисциплінованою.

В колективних рухливих іграх виховуються у дитини моральні почут-

тя — почуття колективізму, товаришування, взаємодопомоги. В іграх вона стає членом маленького колективу, уважно виконує певне доручення, дотримується встановлених у грі правил. Дитина привчається дружно гратися, спільно знаходити вихід з утруднення, допомагати товаришеві. Загальний інтерес в іграх об'єднує дітей в дружний колектив.

Н. К. Крупська надавала великого значення колективним іграм, які допомагають розвивати в дітях цінні якості, основи для виховання більшовицького характеру. «Треба культивувати ігри, які зміцнювали б вміння діяти за правилом «всі за одного і один за всіх»².

В рухливих іграх у дитини виховується воля, стійкі риси характеру, розвивається безстрашність, «здібність до сміливого дерзання»: пробігти швидко перед «Морозом—синім носом», щоб він не встиг заморозити (доторкнутися), сміливо бігати перед «квачем», щоб відвернути його увагу і дати можливість іншим дітям уникнути небезпеки, підійти близько до «ведмедя» і раптово змінити напрям бігу і т. ін.

В іграх у дитини виховується і витримка: вона стоїть на місці, коли їй хочеться переступити межу і бігти, терпляче чекає на певний сигнал, щоб стрибнути або кинути м'яч вдалечінь, у визначену ціль. Вона свідомо стримує свої рухи, щоб не порушити встановлених правил гри.

Вольові зусилля допомагають їй координувати рухи, цілеспрямовано їх застосовувати, виконувати встановлені правила гри.

Ось, наприклад, по доріжці бігає маленька дівчинка з великим м'ячем у руках.

¹ А. С. Макаренко, Вибрані педагогічні твори, 1950, стор. 264.

² Н. К. Крупська, Детский сад в деревне, 1928, стор. 11—12.

Вона підкидає м'яч угору і намагається зробити оплеск, простягає до нього свої рученята, щоб зловити його, а м'яч вже далеко котиться по землі. Піднявши, вона ще з більшим зусиллям підкидає його і вже робить оплеск, але м'яч падає далеко від неї; вона не встигає підбігти до нього.

Після декількох таких вправ, їй вдається зробити оплеск і схопити м'яч.

Дитина задоволена від самої гри, від нового свого досягнення.

Швидка зміна дій в грі (кидання, оплески, ловіння м'яча) говорить про складну діяльність, яка вимагає від дитини розумової роботи, вольового та фізичного напруження.

В рухливих іграх дитина розвивається і розумово.

В основі розумового розвитку лежить аналітико-синтетична діяльність мозку.

І. П. Павлов зазначає, що для того, щоб підтримувати своє існування і зв'язок із зовнішнім світом, організмові потрібно «з одного боку, як аналізувати, так і синтезувати цей світ, бо світ діє не тільки у вигляді простих агентів, а і у вигляді дуже складних комбінацій їх, з другого — аналізувати і синтезувати відповідно до діяльності організму»¹.

З допомогою аналітико-синтетичної діяльності кори головного мозку дитина розрізняє зміни, які відбуваються навколо неї, утворює нові нервові зв'язки на подразники, які сприймаються відповідними органами чуття — аналізаторами.

Аналітико-синтетична робота кори великих півкуль головного мозку і є та діяльність, яка забезпечує пізнання дитиною об'єктивної дійсності і по суті є найтоншим співвідношенням організму з навколишнім світом.

І. П. Павлов указує на те, що «рухливий аналізатор треба вва-

жати найсильнішим серед аналізаторів великих півкуль», бо він «постійно найбільш тренується».

«Доки я в бадьорому стані,— зазначає він,— мій рухомий аналізатор весь час працює. Доки я не сплю, решта аналізаторів працюють послідовно з перервами і з різною інтенсивністю, а руховий аналізатор весь час пильнує»².

В рухливих іграх дитина мобілізує всі свої знання і уміння, щоб виконати поставлене завдання: зловити м'яч, першому дістати прапорець, дігнати тощо.

Дитина фізично розвивається. У неї міцнішають внутрішні органи, розвиваються органи чуття (аналізатори): зір, слух, дотик. Дитина в іграх вправляється в життєво потрібних рухах—ходінні, бігу, стрибанні, повзанні, лазінні, киданні й ловінні, у неї міцнішають м'язи рук, ніг, тулуба.

Рухи активізують дихання дитини. Вона вдихає свіже чисте повітря, від чого посилюється кровообіг, обмін речовин, поліпшується апетит і сон, зміцнюється нервова система, виробляються нові рухові уміння, навички, рухи стають більш точними, координованими, зростає м'язова сила.

Учень І. П. Павлова, наш видатний вчений і фізіолог акад. К. М. Биков, надає великого значення розвитку у людини м'язових рухів. Він пише:

«Дійсно, без м'язових рухів неможливо ні пізнання природи, ні, тим більше, переробка її в процесі праці, ні удосконалення самої людини в процесі виховання»³.

Визначний російський педагог і вчений П. Ф. Лесгафт надавав рухливим іграм в системі фізичного виховання провідне місце: «Ігри — могутній засіб для фізичного розвитку дитини, навряд чи можна яким іншим засобом так сильно притягну-

² І. П. Павлов, Павловские среды, т. II, 1949, стор. 340.

³ К. М. Биков, Развитие идей И. П. Павлова, 1950, стор. 34.

¹ І. П. Павлов, Полное собрание трудов, т. III, 1949, стор. 328.

ти її увагу і навчити володіти собою, як за допомогою гри»¹.

Якщо в грі дитина спочатку буває непевна в рухах, то далі рухи вдосконалюються. Вона спочатку біжить поволі, потім швидше, пригинається, стежить, щоб у неї не влучили м'ячем чи сніжкою під час перебігання. Вона перемагає в грі труднощі, перепони. Наприклад, перестрибуючи через вузький рівчак, покладену стьожку на землі або пролазячи в обруч, дитина пригадує потрібні технічні прийоми, щоб не зачепити обруч, стьожку. Проходячи по вузькій рейці, піднятій на певній висоті, вона намагається зберегти тіло в рівновазі. Перші кроки по рейці дитина спочатку робить непевнено, у неї цілий ряд зайвих, непотрібних рухів, немає ще погодженої роботи рук, ніг, правильного дихання, відсутня рівновага. Цьому стану в корі головного мозку, по вченню академіка І. П. Павлова, відповідає процес ірадіації збудження, при цьому

по нервових клітинах великих півкуль кори головного мозку розливається збудження, яке охоплює не тільки центри основних м'язових груп, які безпосередньо виконують цей рух, але і інші м'язові групи, що не мають ніякого відношення до нього.

Пізніше під впливом виховання і вправ починається процес диференціації, зайві рухи поступово зникають, відбуваються різні по своєму напрямку процеси, що приводять до концентрації збудження. Діючи за певними правилами гри: «По містку треба пройти посередині, не хитаючись, щоб не впасти» або за показом та вказівками дорослих: «Вище піднімай руки, утримуй тіло в рівновазі, ось так», у дитини одні групи м'язів ослаблюються, а в других збільшується напруження. Вона проходить по рейці, вже не хитаючись, зникає скованість у рухах, вони стають правильними, легкими, швидкими, а потім і точними. Це пояснюється тим, що в корі головного мозку процес збудження концентрується в певних ділянках. Так поступово дитина на-

¹ П. Ф. Лесгафт, Физическое развитие в школе, «Отечественные записки», октябрь, 1880, стор. 157.

вчається розрізняти подразники і у неї виховуються потрібні рухові вміння, навички.

Дитина в цікавій рухливій грі за своєю життєво потрібну рухову звичку підтримувати тіло в рівновазі.

Вправи з рівноваги, як і інші вправи в іграх, являють собою не ізольовані рухи окремих м'язів або окремих м'язових груп, а складний комплекс цілих м'язових систем, якими керує кора головного мозку, зв'язана з любовою діяльністю: руховою, секреторною, серцево-судинною та іншими.

Вправи з рівноваги в різноманітних іграх сприяють не тільки вихованню у дитини почуття рівноваги, а й допомагають виробленню у неї правильної осанки та виправленню деяких дефектів, якщо вони є в будові її тіла, сприяють вихованню пластичності і впевненості рухів, спритності, сміливості.

Всі життєво потрібні рухи, такі як ходіння, біг, стрибання, лазіння, кидання, ловля і ін., являють

собою складні комплекси позитивних і негативних умовних рефлексів, які виробляються у дитини поступово в результаті виховання, в результаті численних різноманітних вправ у певних діях.

Рухливі ігри на свіжому повітрі сприяють фізичному загартуванню організму дитини, підвищують витривалість і опірність його щодо захворювань.

Цінність гри полягає ще й в тому, що вона викликає у дитини радісні переживання, насолоду, задоволення, бадьорий настрій. «Ніяка вправа по наказу не може порівнятися по суті роботи з тим, що перемагає дитина, граючись з захопленням. Під час ігор рішучість її пробляти трудні вправи..., або стійко переносити неприємні відчуття... збільшується і тим зміцнюється і загартовується її воля»¹, пише В. В. Гориневський.

Веселий сміх, бадьорий настрій під час ігор — запорука здоров'я. Емоційне проведення рухливих ігор добре впливає на нервову систему дитини і дає певний фізіологічний ефект. Радісний настрій дитини в цікавих іграх супроводиться завжди поширенням судин і посиленням кровообігу, дихання при цьому стає більш енергійним, активізується обмін речовин, а це в свою чергу допомагає кращому живленню органів, тканин.

М. І. Калінін закликав вихователів і батьків всебічно розвивати дитину, щоб вона вміла добре бігати, плавати, швидко і красиво ходити, щоб у неї всі органи були в порядку — словом, щоб вона була нормальною, здоровою людиною, готовою до праці і оборони, щоб паралельно всім фізичним якостям правильно розвивалися розумові її якості².

¹ В. В. Гориневский, Избранные произведения, 1951, стор. 159.

² М. І. Калінін, «Про комуністичне виховання», «Радшкола», 1948, стор. 43.